

ASIA VIIVÄSTYS HAASTEIDEN ANTAMISESSA

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 8.8.2007 osoittamassaan kirjoituksessa Espoon käräjäoikeuden ja Espoon kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyä työturvallisuusrikosta ym. koskevan asian käsittelyssä. Kantelija katsoo, että Espoon kihlakunnan poliisilaitos viivytteli esitutkinnan toimittamisessa ja Espoon käräjäoikeus viivytteli haasteiden antamisessa, kun syyteoikeus ehti asiassa vanhentua.

SELVITYS

Asiassa on hankittu Espoon käräjäoikeudesta käräjätuomari A:n selvitys ja laamanni B:n lausunto. Asiakirjaselvityksenä on hankittu jäljennökset Espoon kihlakunnan poliisilaitoksen esitutkintapöytäkirjoista 6010/R/15460/05 ja 6010/R/15460/05/Li/1.

VASTINE

Kantelija on antanut hankitun selvityksen johdosta vastineensa.

LISÄSELVITYS

Asiassa on lisäselvityksenä hankittu Länsi-Uudenmaan syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä C:n selvitys ja apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunto. Jäljennös selvityksestä ja lausunnosta oheistetaan kantelijalle tiedoksi.

RATKAISU

1. Poliisin menettelyn arviointi

Espoon kihlakunnan poliisilaitos tutki käsillä olevassa tapauksessa ilmoitusta 6010/S/24766/04 asianimikkeellä ”työtaturman tutkiminen”. Kyse oli tapahtumista eräässä peruskoulussa 24.9.2004, jolloin alaikäinen koululainen oli loukannut itsensä koulun teknisen työn tunnilla. Erillinen tutkintapyyntö tehtiin poliisille 27.12.2004. Poliisi kirjasi asiasta uuden ilmoituksen 6010/R/15460/05 asianimikkeellä ”työturvallisuusrikos”. Poliisi toimitti esitutinnan, jossa muun ohella kuultiin kolmea henkilöä työturvallisuusrikoksista epäiltyinä. Poliisin laatima esitutkintapöytäkirja päivättiin 28.11.2005. Espoon kihlakunnan poliisilaitokselta saadun tiedon mukaan poliisi toimitti esitutkintapöytäkirjan syyttäjälle 2.12.2005. Lisätutkintapöytäkirjalla 26.1.2006 asiaan liitettiin työsuojelupiirin loppulausunto.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutinnan viivytyksetön toimittaminen on tärkeää rikoksen asianosaisten oikeusturvan kannalta. Asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää myös koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Esitutkinnalle ei kuitenkaan voida asettaa yleistä enimmäisaikaa, vaan esitutinnan hyväksyttävää aikaa on arvioitava ottaen huomioon muun muassa sen laatu, laajuus ja yksilölliset tekijät. Myös esitutinnan toimittamiseen liittyvät muut tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit ja poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutinnan keston. Selvää kuitenkin on, että poliisin tulee käytettävissään olevin mahdollisuuksin pyrkiä toimittamaan esitutkinta ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkinnalle jää kohtuullinen aika.

Käsillä olevassa tapauksessa tulee arvioitavaksi se, onko poliisi lain tarkoittamalla tavalla aiheettomasti viivytellyt esitutinnan toimittamisessa ottaen erityisesti huomioon, että syyteharkinnalle on tullut jäädä kohtuullinen aika. Arvioinnissa on muun ohella otettava huomioon se, että syyteoikeus tutkittavina olleista rikoksista on tapauksessa vanhentunut 24.9.2006.

Poliisi on käsitykseni mukaan toimittanut esitutinnan siten, että syyteharkinnalle on jäänyt kohtuullinen aika eikä minulla muutoinkaan ole perusteita puuttua poliisin toimittamaan esitutkintaan. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella katson, ettei esitutkinta ole asiassa kestänyt niin pitkään, että minulla olisi aihetta epäillä Espoon kihlakunnan poliisilaitoksen aiheettomasti viivytelleen esitutinnan toimittamisessa.

2. Käräjäoikeuden menettelyn arviointi

Asia R 06/1001 tuli Espoon käräjäoikeudessa vireille 30.5.2006 syyttäjän käräjäoikeuteen toimittamalla haastehakemuksella. Haastehakemuksen mukaan syyttäjä vaati rangaistusta kahdelle vastaajalle työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta. Käräjätuomari A antoi vastaajien haasteet 4.10.2006, eli vasta syyteoikeuden jo vanhennuttua. Haasteet annettiin tiedoksi vastaajille 18.10 ja 30.10.2006. Käräjäoikeuden tuomion 9.5.2007 mukaan kyseinen rikosasia jäi sillensä, mutta asianomistajatahon yksityisoikeudelliset vaatimukset käsiteltiin.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n mukaan tuomioistuimen on rikosasiassa annettava haaste viipymättä sen jälkeen, kun syyttäjä on toimittanut haastehakemuksen käräjäoikeudelle. Säännöksen perusteella tuomarin virkavelvollisuuksiin kuuluu omal-

ta osaltaan pyrkiä huolehtimaan siitä, että hänen käsiteltäväkseen tullutta rikosasiaa koskeva haaste annetaan vastaajalle tiedoksi niin, ettei rikoksen syyteoikeus pääse vanhentumaan.

Syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi vastaajien tekemiksi epäiltyjä tekoja ei käsillä olevassa tapauksessa voitu käsitellä oikeusjärjestyksen mukaisesti. Asianomistajien kannalta kysymys on heidän perustuslain 21 §:ssä turvatuun oikeuteen pääsyn rajoittamisesta. Se, että haasteen antamisessa tapahtuneen aiheettomana pidettävän viipymisen takia rikosasiaa ei voida käsitellä lain tarkoittamalla tavalla, on myös omiaan heikentämään luottamusta oikeudenhoidon toimivuuteen.

Aikaa käräjäoikeudessa asian vireille tulosta haastehakemuksessa mainittujen rikosten syyteoikeuden vanhentumiseen 24.9.2006 on ollut lähes neljä kuukautta. Asiassa ei ole tullut ilmi mitään estettä sille, ettei käräjätuomari A olisi voinut antaa haasteita riittävän ajoissa. Ei ole myöskään käynyt ilmi, että asiassa olisi vanhentumiskysymykseen liittynyt oikeudellista tulokannanvaraisuutta tai että olisi ollut mitään muutakaan syytä, miksi syyteoikeuden vanhentumisaika ei olisi ollut A:n helposti havaittavissa.

Vastuu siitä, että asia ei pääse rikosoikeudellisesti vanhentumaan, on tuomarilla, jonka käsiteltäväksi asia on jaettu. A onkin selvityksessään kertonut antaneensa epähuomiossa haasteet vasta syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen ja hän on myöntänyt tekemänsä virheen ja olevansa vastuussa siitä. Asia oli vielä syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen 1.1.2007 siirretty A:lta toiselle käräjätuomarille. Kyseinen toinen tuomari ei ole vastuussa viivästyksestä haasteiden antamisesta.

A on selvityksessään toisaalta viitannut siihen, että syyttäjien oikeudelle toimittamissa haastehakemuksissa on yleensä erikseen maininta siitä, että haastamiseen on ryhdyttävä kiireellisesti syyteoikeuden vanhentumisen estämiseksi. Tällaista merkintää ei asian haastehakemuksessa A:n mukaan ollut. A:n selvityksessä mainitsemin tavoin on nähdäkseni selvää, ettei merkintä tai sen puuttuminen kuitenkaan siirrä tai poista käräjäoikeuden tai käräjätuomarin vastuuta haasteiden antamisesta. Mainittu järjestely voidaan kuitenkin ottaa huomioon A:n menettelyn moitittavuuden arvioinnissa.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan tuonut esille käräjätuomareiden huomattavan suuren työmäärän Espoon käräjäoikeudessa. Tältä osin ei nähdäkseni kuitenkaan ole esitetty mitään sellaista, joka nyt kyseessä olevassa yksittäisessä tapauksessa voisi poistaa yksittäisen tuomarin vastuun hänellä käsiteltävänä olevan asian haasteiden antamisen viivästymisestä.

Edellä mainitun johdosta katson, että käräjätuomari A on asiassa laiminlyönyt toimia oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n edellyttämällä tavalla.

3. Syyttäjän menettelyn arviointi

Käsillä olevassa tapauksessa syyttäjä vaati haastehakemuksessaan rangaistusta kahdelle vastaajalle työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta. Asiassa oli siis kyse siitä, että alaikäinen koululainen oli loukannut itsensä erään peruskoulun teknisen työn tunnilla. Kyseiset vastaajat olivat tämän koulun rehtori ja teknisen työn opettajan sijainen.

Asiassa ilmenneiden seikkojen johdosta pyysin syyttäjäviranomaisilta selvitystä ja lausuntoa, joissa tuli kiinnittää huomiota siihen, oliko syyttäjä tässä rikosasiassa ottanut asianmukaisella tavalla syyteharkinnassaan huomioon mahdollisen virkarikoksen tunnusmerkistön.

Kihlakunnansyyttäjä C toteaa selvityksessään, että asiaa ei oltu poliisissa tutkittu mahdollisen virkarikoksen näkökulmasta. Mainitsemillaan perusteilla C kuitenkin päätti, ettei teetä lisätutkintaa vaan huolehtii rikosvastuun toteutumisesta ajamalla syytettyä työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta. Käräjäoikeuden istunnossa 9.5.2007 puheenjohtaja oli ilmoittanut syyteoikeuden vanhentuneen käräjäoikeudesta johtuvasta syystä. C:n mukaan hän päätti asianomistajan oikeusturvaintressiä painottaen, että mikäli asianomistajat ja kuultavaksi asiassa haastettu vastaajien työnantaja eivät pääsisi sopimukseen korvauskysymyksistä, tulisi hän pyytämään pääkäsittelyn siirtämistä tai peruuttamista voidakseen pikaisesti teettää tarvittavan lisätutinnan ja voidakseen sen jälkeen mahdollisesti muotoilla uuden teonkuvauksen virkavelvollisuuden rikkomisesta tai sen tuottamuksellisesta muodosta. Tämä sillä edellytyksellä, että virkavelvollisuuden riittävän täsmällisesti muotoavat säännökset olisivat olemassa ja vastaajien menettely olisi niitä vähäisyyskynnyksen ylittäen rikkonut. Osapuolet pääsivät kuitenkin asianomistajatahoa täysin tyydyttävään sopimukseen. Tämän jälkeen yksityinen etu, eli asianomistajan intressi ei C:n mukaan enää vaatinut syytteen mahdollista muuttamista ja siitä väisämättä seuraavaa pääkäsittelyn siirtämistä.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä toteaa lausunnossaan, että kysymyksessä olevan kaltaisissa tapauksissa on lähtökohtaisesti syytä arvioida virkarikoksen tunnusmerkistön voivan täytyä. Näin ollen syyttäjän tulisi yleensä saattaa myös tämä tunnusmerkistö tutkittavaksi ja usein myöskin tuomioistuimen harkittavaksi. C:n perustelut tästä poikkeamiseen voidaan apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan kuitenkin katsoa hyväksyttäväksi. Tuossa vaiheessa syyttäjällä ei ole ollut perusteltua syytä olettaa, että haastetta ei annettaisi tiedoksi työturvallisuusrikosta koskevan lyhyemmän vanhentumisajan puitteissa. Menettely ei tuolloin arvioituna vaarantanut asianomistajan intressejä. Apulaisvaltakunnansyyttäjä toteaa lisäksi, että syytteestä luopuminen on voitu tehdä suullisesti istunnossa ja se on ilmeisesti katsottu prosessuaalisella perusteella tapahtuneeksi vireillä olleen syytteen peruuttamiseksi. Apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan tapaus- ta kokonaisuutena harkittaessa asiaa ei ole katsottu perustelluksi lähettää valtakunnansyyttäjän toimesta kihlakunnansyyttäjälle lisätutkintaan mahdollista virkasyytettä varten.

Syyttäjän menettelyn osalta totean omana kannanottonani seuraavan.

C:n on antamassaan selvityksessä ilmoittanut perusteet sille, miksi hän ei saattanut virkarikoksen tunnusmerkistöä poliisin tutkittavaksi tai tuomioistuimen harkittavaksi. Yhdyn tältä osin apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunnossa esittämiin näkemyksiin siitä, että kysymyksessä olevan kaltaisissa tapauksissa on lähtökohtaisesti syytä arvioida virkarikoksen tunnusmerkistön voivan täytyä ja että syyttäjän näin ollen tulisi yleensä saattaa myös tämä tunnusmerkistö tutkittavaksi ja usein myöskin tuomioistuimen harkittavaksi. Voin myös yhtyä apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemykseen, että C:n perustelut tästä poikkeamiseen syyteharkintavaiheessa voidaan kuitenkin katsoa oikeudellisesti mahdollisiksi. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ja ottaen erityisesti huomioon C:n selvityksessä mainitsemat perusteet katson, että hänen ei voida osoittaa menetelleen tavalla, joka antaisi minulle viranomaistoiminnan laillisuusvalvojana aiheutta puuttua asiaan.

4. Asian muu arviointi

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella olen katsonut tarpeelliseksi erottaa erillisenä asiana laillisuusvalvonnallisesti tutkittavaksi rehtorin ja teknisen työn opettajan sijaisen menettelyn edellä mainitun koulussa 24.9.2004 tapahtuneen loukkaantumisen osalta. Olen lähettänyt asiassa tänään selvitys- ja lausuntopyynnön Etelä-Suomen lääninhallitukselle. Tätä asiaa käsitellään siis oikeuskanslerinvirastossa erillisenä asiana (dnro okv/1455/1/2008) ja kantelija tulee saamaan siinä aikanaan erillisen kirjallisen ratkaisun.

5. Johtopäätökset ja toimenpiteet

Espoon käräjäoikeuden kärjätuomari A:n on tapauksessa laiminlyönyt haasteiden antamisen riittävän ajoissa ja tästä on aiheutunut rikosten syyteoikeuden vanhentuminen. A on menetellyt oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n vastaisesti. Edellä kohdassa 2. esitetyn perusteella katson asiaa kokonaisuutena arvioiden riittäväksi toimenpiteeksi antaa A:lle valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukainen huomautus vastaisen varalle. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Muihin toimenpiteisiini asia ei anna aiheutta.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Esittelijäneuvos

Markus Löfman

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
